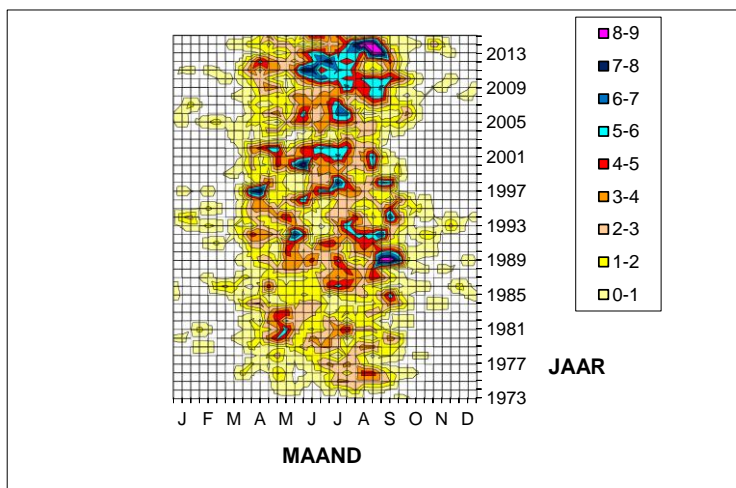

Het voorkomen van de bruine kiekendief in de westelijke Eempolders

Toen de Eempoldertellingen in 1973 begonnen was de bruine kiekendief, net als veel andere roofvogels, nog aan het herstellen van een enorme afname in de jaren vijftig en zestig. Deze afname was veroorzaakt door het gebruik van persistente bestrijdingsmiddelen voor insecten in de landbouw. Die middelen werden bij iedere stap in de voedselketen verder geconcentreerd, en in de roofvogels werden de concentraties zo hoog dat de voortplanting mislukte. Rond 1970 werd het gebruik van dit soort middelen verboden en daarna begon een herstel van de aantallen van een aantal roofvogels. Voor de bruine kiekendief was ook van belang dat in het net drooggevalen Zuidelijk Flevoland de populatie in de jaren zeventig snel toenam.

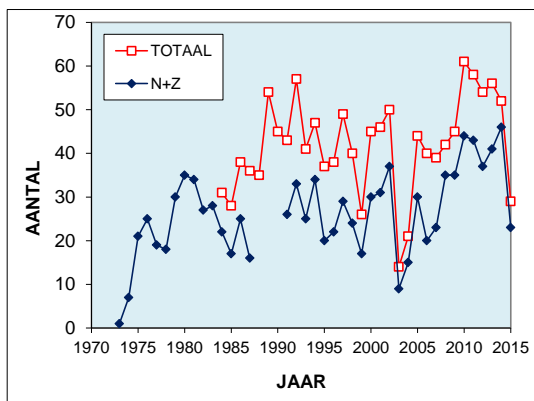
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de bruine kiekendief. Tot 1984 zonder de Oostermeent, vanaf dat jaar inclusief de Oostermeent.

Figuur 1 geeft een samenvatting van alle resultaten van de tellingen. Omdat de veertiendaagse tellingen geen constante datum hebben staan horizontaal de decaden uit. Hierbij is voor de zesde, zestiende en zesentwintigste van iedere maand het gewogen gemiddelde van de dichtstbijzijnde tellingen berekend. Een aantal zaken zijn meteen duidelijk. De bruine kiekendief komt vooral voor tussen maart en oktober en is dus hoofdzakelijk een zomergast. Verder zijn de aantallen tegenwoordig hoger dan bij het begin van de tellingen.

Opvallend is dat in deze figuur de muizenjaren niet te herkennen zijn. Volgens de literatuur zijn veldmuizen een belangrijke prooi voor bruine kiekendieven, die bekend staan als opportunistische jagers en die dus zeker van een muizenjaar zouden kunnen profiteren. Op een of andere manier werkt dit kennelijk niet voor de bruine kiekendief. Heeft dit iets te maken met het feit dat de bruine kiekendief een trekvogel is? Grote aantallen muizen zijn natuurlijk ideaal om de winter door te komen, maar van de buizerd en de torenvalk is bekend dat ze in muizenjaren veel meer jongen krijgen, en we zien ze in zulke jaren al vanaf juli veel meer. Het kan zijn dat er in muizenjaren zoveel muizen in het riet zijn dat de kiekendieven niet meer in de polder hoeven te komen en wij ze daarom ook niet tellen.

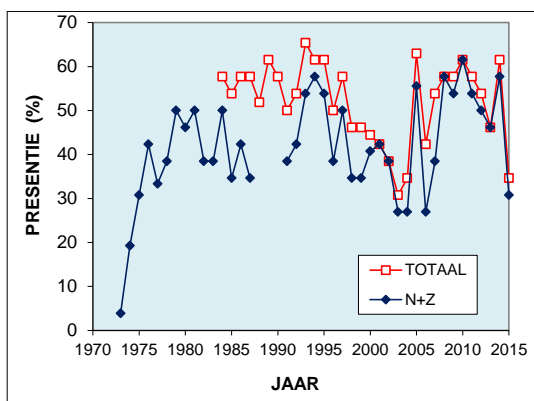
Figuur 2 toont de meer gebruikelijke grafiek van het totale aantal vogels per jaar. We zien in deze figuur (en natuurlijk ook in figuur 1) dat er in de eerste twee jaar erg weinig bruine kiekendieven gezien werden. Het is natuurlijk mogelijk dat in het begin van de tellingen sommige tellers de bruine kiekendief niet altijd herkenden, maar vooral het eerste jaar is het

aantal wel erg laag. Dit kan best reëel zijn. In de vroege jaren zeventig werd Zuidelijk Flevoland zo droog dat het geschikt werd als broedgebied. Er waren daar toen veel meer topkwaliteit territoria dan er kiekendieven beschikbaar waren. In eerste instantie kan dit de kiekendieven uit de vlakbij gelegen Eempolders aangetrokken hebben. Na een paar jaar met heel veel jongen raakte Zuidelijk Flevoland vol en zochten de kiekendieven de Eempolders weer op. De aantallen stijgen daarna snel en rond 1980 wordt een niveau bereikt dat ondanks soms grote schommelingen tot 2010 niet wezenlijk verandert. Na 2010 lijken de aantallen vooral in de oude telgebieden wat hoger te worden, al is 2015 dan weer een tegenvaller.

Figuur 2. Totaal aantal getelde bruine kiekendieven per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oosterveent, de stippellijn de totale aantallen.

De meeste bruine kiekendieven zien wij in het telgebied Noord. De aantallen in Zuid en de Oosterveent zijn vergelijkbaar. Omdat de Oosterveent veel kleiner is blijkt de dichtheid in de Oosterveent echter verreweg het grootst te zijn. Naarmate we verder van het Eemmeer af komen daalt de dichtheid. Dit is niet verrassend omdat de meeste van onze bruine kiekendieven in de rietstrook langs het Eemmeer broeden. De presentie (figuur 3) lijkt sterk op de grafiek van de aantallen. De maximale presentie is ongeveer 60%. Alleen incidenteel zien we bruine kiekendieven voor maart en na oktober. Het is bekend dat een klein aantal bruine kiekendieven in Nederland overwintert.

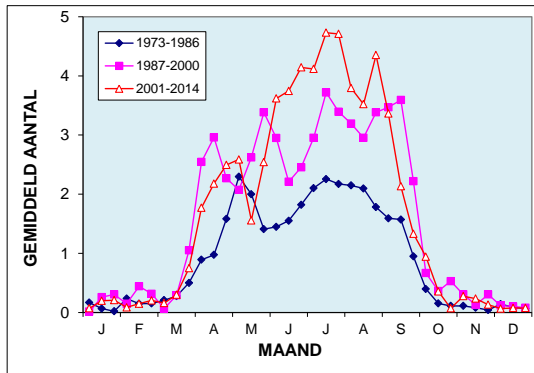

Figuur 3. Presentie van de bruine kiekendief. De getrokken lijn geeft de presentie zonder de Oosterveent, de stippellijn de totale presentie.

De verdeling over het jaar, in figuur 4, verandert niet veel in de loop der jaren. De stijging van de aantallen is natuurlijk zichtbaar. Verder lopen de aantallen tussen april en augustus wat sterker op. Dit zou veroorzaakt kunnen worden door het uitvliegen van meer jonge vogels, maar het is ook mogelijk dat er tegenwoordig in het voorjaar zich minder doortrekkers in het

gebied ophouden. De aankomstdatum lijkt niet echt te veranderen. Mogelijk is de gemiddelde vertrekdatum iets naar achteren geschoven. Het broeden begint meestal aan het eind van april. De jongen vliegen dan in de loop van juli uit. De toename vanaf juni zou een gevolg kunnen zijn van het uitkomen van de jongen. Er moet dan meer voedsel worden aangevoerd en dat verhoogt de zichtbaarheid van de vogels. Het uitvliegen van de jongen lijkt niet tot een duidelijke verhoging van de aantallen te leiden.

Er zijn maar een paar waarnemingen in het winterhalfjaar.

Figuur 4 Gemiddeld aantal bruine kiekendieven per decade voor drie periodes van veertien jaar.

De voorjaars trek bij de bruine kiekendief vindt plaats in maart en april, de najaars trek vooral in augustus en september. Het valt in figuur 4 op dat de aantallen zeer snel toe- en afnemen. Tot eind september blijven de aantallen vaak op peil. Dit kan betekenen dat onze bruine kiekendieven allemaal tegelijk gaan trekken, maar het is niet onwaarschijnlijk dat wij in de trekperiode voor een deel te maken hebben met doortrekkers.

Referenties

- Linnartz, L., 2002, Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* p.96 in LWVT/SOVON 2002. Vogel trek over Nederland 1976-1993. Schuyt & Co., Haarlem
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht
- Bijlsma, R.G., 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Schuyt en Co, Haarlem
- Mooij, J., 2008, Muizenjaren in de Eempolders. De Korhaan 42(2), 63-66.